

3. Нестеренко К. В. Distance learning organization and implementation: issues and experience. Міжвузівський науково-методичний семінар «Проблеми впровадження дистанційного навчання в освітньому процесі закладів вищої освіти та можливі шляхи їх вирішення» – Харків: Національна академія Національної гвардії України, 2021. С.51-54.

4. Scheiderer J. What's the difference between asynchronous and Synchronous Learning? (Retrieved from <https://online.osu.edu/resources/learn/whats-difference-between-asynchronous-and-synchronous-learning>) (accessed 09.01.22).

Нікіфорова С. М., Гутник О. Є.

**Лексичні засоби вираження експресивності у мовленні викладача
англійської мови**

Харківський національний університет міського господарства імені

О.М. Бекетова, Харків

Експресивність мови педагога є однією з невід'ємних умов успішності мовної взаємодії у рамках освітнього процесу. Виділення мовних засобів, що створюють емоційне забарвлення висловлювання і визначення їх функцій дає можливість встановити особливості емоційної мови. На відміну від нейтральної, емоційна мова, на наш погляд, характеризується більшою апелятивністю на рівні прагматики, більшою категоричністю оцінки на рівні змісту і особливою структурною організацією на рівні форми [1, с. 2].

Експресивність мови викладача англійської мови виконує додаткове навантаження: вона занурює студентів в емоційний світ іншої культури і надає автентичність спілкуванню. Як відмічають дослідники експресивності, вона може виражатися різними засобами. На синтаксичному рівні експресивність мови пов'язана з використанням окличних, наказових, умовних конструкцій, незавершених речень, риторичних питань, вигуків, анафор, епіфор, інверсії. На

фонетичному рівні експресивність передається за допомогою специфічних інтонаційних структур і вимовних модифікацій звуків.

У цій роботі робиться акцент на лексичні засоби передачі експресивності. У результаті аналізу було виділено декілька груп засобів вираження експресивності: лексичні інтенсифікатори, підсилювальні фрази, апроксимації, лексичні повтори, дискурсивні маркери, дейктичні слова, вигуки.

Одним із зафіксованих засобів вираження експресивності у мовленні викладача англійської мови є лексичні інтенсифікатори - підсилювальний прислівник, підсилювальні частки і підсилювальні займенники.

У ході дослідження серед підсилювальних часток були відмічені такі, як *just, still, only*. Наприклад:

It's still a complete sentence.

I have one question just now.

Серед підсилювальних прислівників найпопулярнішими є *quite, basically, pretty, really, totally, exactly, actually, so, particularly, specifically, completely, especially, maybe*:

You are to know basically...

Pretty expensive.

Let me be really clear.

It's totally okay.

That's exactly right.

I'll probably actually finish.

Реєстр підсилювальних займенників обмежений використанням *such* та *what*: *Such an animal!*

Посилення може здійснюватися як на рівні слова, так і цілої фрази. Довідник «Cambridge Grammar of English» до списку таких виразів включає *or so, or something, or anything, and so on, or whatever, kind of, sort of* [4, с. 202]. У мовленні викладача англійської мови такі фрази можуть бути націлені на

зменшення дистанції між педагогом і студентом за допомогою надання відтинку розмовності.

You can kind of record.

You sort of pull it apart.

Give you three minutes or so.

Висловлювання, що містять лексичні інтенсифікатори та підсилювальні фрази, можуть виконувати як функцію гіперболізації оцінного сенсу висловлювання, так і функцію емпатичного виділення.

Аналогічну функцію виконують і апроксиматори, які є приблизним описом об'єктів і явищ навколишньої реальності. Апроксиматори надають високого рівня автентичності мові педагога:

Ask you to do this for a couple of minutes.

Skip a couple of lines.

Лексичні повтори також часто використовувалися викладачами з метою передачі експресивності. Повтор надмірний у номінативному плані, не додає нічого у логічному сенсі, але може передавати цілу гаму емоцій: роздратування, гнів, досаду, здивування, сумнів, тривогу, занепокоєння, самозаспокоєння, жаль. У мові викладача повтор може мати функцію переконання. Викладач створює посилення висловлювання за рахунок повтору частини або цілого речення:

Unravel I think you can unravel.

It's very difficult. Very difficult.

If we eat a lot a lot a lot a lot of chocolate.

Велику роль у створенні експресивності грають дискурсивні маркери. Під дискурсивним маркером в англійській мові розуміються такі одиниці мови, які не впливають на загальну суть висловлювання, але при цьому виконують емоційну та експресивну функції. Вони представляють синтаксично незалежні коннективи, що забезпечують збереження дискурсу. У лінгвістичній літературі ці функціональні одиниці зустрічаються під різними назвами: дискурсивні

маркери, дискурсивні частки, дискурсивні коннективи, прагматичні частки, прагматичні маркери тощо [2, с. 53].

Аналіз мовного матеріалу показав, що дискурсивні маркери є частотним явищем у педагогічному дискурсі.

Here we go.

Okay there you go.

Your questions are very similar, right?

Найбільш типовим є дискурсивний маркер *you know*, який стоїть найчастіше на початку речення, при цьому викладач використовує невелику паузу, перед тим як продовжити висловлювання. Даний прийом допомагає повернути увагу студентів та виділити висловлювання із загального контексту:

You know I am not fully aware of.

If you have a beautiful cupcake with the beautiful, you know, decoration.

You know, partners, I keep changing them.

You know, in our previous class.

Особливу групу експресивних лексичних засобів складають так звані знаки у відповідь (response tokens), які в інтеракції покликані вирішити кілька цілей комунікації:

- підтримати перебіг розмови;
- висловити згоду/незгоду;
- висловити оцінку.

Такі лексичні одиниці свідчать про активність позиції викладача як слухача. Вони можуть бути представлені однією лексичною одиницею: *fantastic, great, fine, amazing* або словосполученням: *a great idea, great letters*.

Важливу роль в експресивному оформленні педагогічного дискурсу відіграють дейктичні слова. Дейктичними прийнято називати слова, які співвідносяться зі своїми позначеннями не безпосередньо, а у процесі

комунікації, тобто не у мові, а у мовленні – через мовленнєвий акт. Звернемося до прикладів:

Keep that on your brain.

To get that clarified...

Right here.

Опис експресивних лексичних засобів у мові викладача був би неповним без згадки про роль вигуків, які мають значний потенціал передачі емотивного ставлення. Англоамериканський педагогічний дискурс справляє враження більш експресивного порівняно з українським через широке використання вчителем вигуків:

One, two, three. Alright? So, ready? One, two, three. Oh, alright, not bad for the first time.

My goodness, almost! We are getting there.

My God, boys and girls. He is absolutely right.

That's a great word! Awesome! Oh, my God.

Розглянуті вище засоби лексичної експресивності здебільшого носять клішований характер, за допомогою чого емоційність мовної поведінки викладача може знижуватися. Посилення експресивності на лексичному рівні досягається за рахунок лексичних засобів, які використовуються в обмеженому контексті та індивідуалізовані. До таких відносяться, наприклад, епітети:

This funky thing.

It's an ugly S, isn't it?

Great letters.

Метафоричність мови викладача також надає експресивності педагогічній комунікації:

You're a star.

You are on the right track.

I need your eyes.

You got some fresh air, beautiful!

Just kind of refresh your mind.

Високий рівень експресивності досягається, коли лексичні засоби використані в іронічному сенсі:

It will be dark before you find the answer.

Лексична експресивність мовної поведінки викладача є лише одним компонентом цілісного поняття експресивності. Вочевидь, що у реальній ситуації педагогічного спілкування лексична експресивність доповнюється фонетичною і може супроводжуватися експресивністю, вираженої за допомогою граматичних засобів.

Література:

1. Рождественский Ю. В. Теория риторики. М., 2009. 237 с.
2. Санжеева Л. Т. Прагматический аспект использования английских дискурсивных маркеров в разговорной речи. *Вестник Бурятского университета*. Улан-Удэ. 2017. Вып. 6. С. 53–60.
3. Успенский Б. А. Дейксис и вторичный семиозис в тексте. *Вопросы языкознания*. 2011. № 2. С. 3–30.
4. Carter, R., McCarthy, M. Cambridge Grammar of English: a Comprehensive Guide: Spoken and Written English Grammar and Usage. Cambridge University Press, 2006. 937 p.

Новікова Є. Б., Понікаровська С. В.

Як навчати студентів покоління Z

Харківський національний автомобільно-дорожній університет, Харків

Відповідно до багатьох досліджень зарубіжних [1–4] та українських [5–7] науковців, майже 80% студентів використовують Інтернет близько 8 годин на день, тобто сучасні студенти вважають Інтернет не сукупністю технологій, а